

Isaac Asimov - Mese a három királyfiról

Volt egyszer egy Hilderic nevű király, aki egy Micrometrica nevű pirinyó országban uralkodott. Nem volt ez az ország se gazdag, se hatalmas, de boldog volt, mert Hilderic jó király volt, aki szerette népét, és népe is szerette őt.

Micrometrica kicsinysége és szegénysége folytán Hilderic nem is próbálkozott más királyságok leigázásával, és mivel oly igen apró és nyomorúságos volt, más uralkodók sem tartották leigázásra érdemesnek. Ennek következtében Micrometricában békében és kellemesen lehetett élni.

Hilderic király persze nem szeretett szegény lenni. A palota meglehetősen kicsi volt, és neki be kellett segítenie a kerti munkába, míg feleségének, Ermentrude királynénak a konyhába kellett beállnia. Ezen mindketten búsultak, de hát fiaikat kivéve nem dúskáltak semmiben.

Egy nap úgy esett, hogy a királyné apává tette férjét, aminek roppantul örült volna az ország, ha Ermentrude nem viszi túlzásba a dolgot. Mert hármas ikrei lettek. Három fiú.

- Ó, ó! - mondta gondterhelten Hilderic király. - Most hogy döntsük el három ikernél, hogy melyik kerüljön a trónra?

- Talán - szólalt Ermentrude királyné, büszkén és szeretettel nézve a három újszülöttet-megengedhetnének, hogy egyszerre uralkodjanak hárman, ha eljön az idő.

Hilderic király azonban a fejét csóválta.

- Nem hiszem, szerelmem. A királyság még egy uralkodónak is kicsi. Ha három uralkodója lenne, rajtunk nevetne minden király. És ha nézeteltérés támadna közöttük? Milyen boldogtalan lenne a nép viszálykodó uralkodók alatt.

- Hát - mondta a királyné -, majd eldöntjük, ha megnőnek.

Magas, erős és jóképű fiatalember lett a három babából, és királyi szüleik egyformán szerették őket. Gondjuk volt rá, hogy mindhárom fiukat kitaníttassák, és tökéletesen alkalmasak legyenek királynak, ha eljön az idő.

Noha nagyon jól tanultak mind, hamarosan kiviláglott, hogy nem egyformák. Külsejük és érdeklődési körük különbözött egymástól.

Az egyik királyfi hatalmasabb és erősebb volt, mint a másik kettő. Primusnak nevezték, ami a királyság szent, ősi nyelvén annyit jelent, hogy "első".

Ha éppen nem tanult, Primus királyfi tornázott, és izmait fejlesztette. Fel tudott emelni nehéz súlyokat, vastag vasrudakat hajlítgatott, és pusztá kézzel roppantotta szét a kókuszdiót.

Országszerte mindenek csodálták a királyfi erejét, és úgy gondolták, biztonságban lennének, ha idővel Primus lenne a király.

A másik fiú nem volt sem olyan magas, sem olyan erős, mint Primus, így hát Secundusnak nevezték, ami ugyanazon a szent, ősi nyelven annyit tesz, hogy "második".

Izmai nem dagadoztak úgy, mint Primuséi, de ha éppen nem tanult, akkor a fegyverforgatást gyakorolta. Az egész királyságban Secundus királyfi dobta legmesszebbre a lándzsát, és az ő nyila talált a legpontosabban a célba. Kardvívásban senki sem állhatott meg előtte, és tökéletesen ülte meg a lovat.

Országszerte mindenek csodálták a királyfi ügyességét, és úgy gondolták, biztonságban lennének, ha idővel Secundus lenne a király.

A harmadik fiú is elég magas és erős volt, de nem olyan erős és magas, mint a fivéréi, így Tertiusnak nevezték, ami "harmadik"-at jelent.

Tertius királyfi még a fivéréinél is jobban tanult, de nem érdekelt se a súlyemelés, se a dárdavetés. Ha éppen nem tanult, akkor szerelmes verseket írt, és eldalolta őket nagyon

kellemes hangján, valamint rengeteg sok könyvet olvasott.

A királyság ifjú hölgyei csodaszépnek tartották Tertius költészetét. Mások azonban nem nagyon tudták, mennyire jelentene biztonságot egy költő a trónuson. Örültek, hogy van két erősebb herceg is, akik közül választani lehet.

Szerencsére a három királyfi nagyon jól megvolt egymással, és ahogy növekedtek, elhatározták, hogy se verekedni, se veszekedni nem fognak azon, ki legyen majd a király. Az a helyzet, hogy szerették az apjukat, és azt kívánták, hogy még sok-sok évig ő legyen a király.

- Mindazonáltal - mondta Primus -, királyi atyánk öregszik, és nekünk határoznunk kell valamit. Minthogy egykorúak vagyunk, ne is próbálkozzunk azzal, hogy a legidősebbet választjuk. Mindazonáltal én vagyok a legnagyobb és a legerősebb, ami figyelemre méltó tény.

- Igen - mondta Secundus királyfi -, de én vagyok a legügyesebb harcos. Nem akarok nagy felhajtást csinálni belőle, de ez fontos.

- Szerintem - szólt Tertius királyfi -, papára és mamára kellene bízni, hogy döntsék el. Primus királyfi összevonta a szemöldökét.

- Szerintem nem illendő királyi szüleinkre azt mondanod, hogy papa és mama.

- De ha egyszer azok - mondta Tertius királyfi.

- Itt nem erről van szó - mondta Secundus királyfi. - Tekintettel kell lenned a méltóságukra. Ha én király lennék, elvárnám tőletek, hogy "királyi fivéremnek szólítsatok. Biztos, hogy nagyon meg lennék bántva, ha "kisapám"-nak vagy "haver"-nak neveznétek.

- Milyen igaz! - mondta Primus királyfi. - Ha én király lennék, utálnám, ha ilyen frech módon szólógnának.

- Ha ez a helyzet - mondta Tertius, aki sose szeretett veszekedni -, miért nem királyi szüleinket kérdezzük meg, hogy mi a teendő? Végül is ők az uralkodók, és nekünk teljesítenünk kell kívánságaikat.

- Nagyon helyes - mondta a másik kettő, és mindhárman elsiettek a királyi trónterembe.

Hilderic király fontolóra vette a dolgot. Jó uralkodó lévén, azt akarta tenni, ami apró országának a legjobb. Nem egészen volt benne biztos, hogy az országnak jó lenne egy nagyon erős király alatt vagy egy nagyon harcias király alatt, sőt egy nagyon költői király alatt.

Akire, gondolta, az országnak szüksége van, az egy nagyon gazdag király, akinek van pénze, hogy boldogabbá tegye és felvirágoztassa Micrometricát. Végül sóhajtott egyet, és így szólt:

- Én képtelen vagyok választani közöttetek. Nehéz és veszélyes vándorútra kell küldenem benneteket, hogy szerezzetek pénzt, rengeteg pénzt. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy a pénz olyan borzasztóan fontos, de nekünk borzasztó szükségünk van rá. Úgyhogy aki a legtöbb pénzt hozza haza, az lesz a király. Ermentrude királyné fel volt dűlva.

- De papa! -(Sose szólította "felséged"-nek, kivéve, ha udvaroncok is tartózkodtak a közelben, udvaroncból pedig, a királyság szegénysége miatt, nem volt sok.) - De papa - mondta -, és mi lesz, ha drága hercegeinknek valami bajuk esik a vándorlásban?

- Reménykedjünk, hogy nem esik bajuk, mama, de beláthatod, hogy szükségünk van a pénzre, és Alemanniai Maximian császárnak rengeteg pénze van. Alighanem ő az egész világon a leggazdagabb uralkodó.

- Az lehet, királyi atyám-szólt Primus királyfi-, de a császár nem fog nekünk pénzt adni, csak azért, mert kérjük.

- Az a helyzet - szólt Secundus királyfi -, hogy senki se fog nekünk pénzt adni, csak azért, mert kérjük.

- Szerintem - szólt Tertius királyfi -, királyi fiaknak egyáltalán nem is illik pénzt kérincselniük.

- Nos, hercegeim - szólt a király -, itt szó sincs kéregetésről. Maximian császárnak van egy Meliversa nevű leánya. Egyetlen gyermek.

Orrára biggyesztett egy nagy pápaszemet, és egy darab kemény pergament halászott elő a királyi íróasztal fiókjából.

És azt mondta:

- Ezt az üzenetet két napja hozta a fullajtár, és azóta egyfolytában tanulmányozom.

Megkapta a világ minden királya, és igazán nagyon kedves a császártól, hogy eszébe jutottam, holott ily apró és szegény országnak vagyok a királya.

Megköszöri a torkát.

- Itt az áll - futtatta végig pillantását a pergamenen -, hogy a császári hercegnő olyan gyönyörű, mint a nap: magas, karsú és rendkívül művelt.

- Kicsit kellemetlen, ha egy hercegnő túl művelt - mondta Primus királyfi. Esetleg túl sokat beszél.

- De nem kell odafigyelnünk rá - figyelmeztette Secundus királyfi.

- De királyi atyám - szólt Tertius királyfi -, mi köze a császári hercegnőnek a pénzszerzéshez?

- Nos, gyermekeim - szólt a király-, minden királyfi, aki származását születési anyakönyvi kivonattal képes igazolni, megmutathatja, mit tud. És ha ez annyira megtetszik Meliversa császári hercegnőnek, hogy házasságot óhajt kötni a szóban forgó királyfival, akkor nevezett lesz a trónörökös, és tekintélyes hozományban részesül. Aztán idővel ő lesz a császár. Ha valamelyikötökre esik a választás, akkor itt is ugyanő lesz a király, és a császárság kincseivel képes lesz felvirágoztatni Micrometricát.

- Meliversa hercegnő - mondta Primus királyfi -, nem fog tudni ellenállni az izmaimnak, királyi atyám.

- Vagy ha már itt tartunk, a lovaglótudományomnak - mondta Secundus királyfi.

- Vajon szereti a verseket? - tündődött Tertius királyfi.

- Csakhogy van egy bökkenő - mondta Hilderic király. - Én kitaníttattalak benneteket közgazdaságtanra, szociológiára és a többire, amit egy királynak tudnia kell. Meliversa viszont varázslást végzett. Ha egy királyfi megpróbálja elnyerni a szívét, és kudarcot vall, a császárkisasszony kövé változtatja. Azt állítja, rengeteg szoborra van szüksége a parkban a promenádhoz.

- Tudtam! - mondta Ermentrude királyné, és elkezdett sírni.

- Ne sírj, királyi anyám! - mondta Tertius királyfi, aki nagyon szerette a mamáját. - Királyfiak kövé változtatását egészen biztosan tiltja a törvény.

- Általában igen - mondta a király -, de itt hozzátartozik az egyezéshez. Egyébként is nehéz dolog törvényről vitatkozni egy császári hercegnővel. Úgy hogy ha nem akarjátok vállalni a kockázatot, én bizonyosan nem hibáztatlak benneteket... Épp csak olyan borzasztóan szükségünk van a pénzre.

- Én nem félek - mondta Primus királyfi. - Meliversa egyszerűen nem fog tudni ellenállni nekem.

- Vagy nekem - mondta Secundus királyfi.

Tertius királyfi töprengeni látszott, és nem szólt semmit.

A három királyfi legott felkészült a hosszú útra. Ruhájuk elég kopott volt, és divatjamúlt, a lovaik pedig vének, de hát ennyi telt tőlük.

- Isten veletek, királyi szüleim! - mondta Primus királyfi. - Nem fogok szégyent hozni rátok.

- Remélem is - mondta kétségeskedve Hilderic király, miközben Ermentrude királyné halkán sírdogált a háttérben.

- Én se hozok szégyent rátok, királyi szüleim - mondta Secundus királyfi. Tertius királyfi kívárta, amíg fivérei elindulnak, majd így szólt:

- Csókolom, mama, csókolom, papa! Megteszem, ami tőlem telik. - Szervusz, fiam! - mondta Hilderic király gombóccal a torkában. Ermentrude királyné megölelte Tertius, aki

aztán elügetett a fivérei után. Sokáig tartott, amíg a három királyfi odaért a császárság fővárosába. Addigra a lovaik nagyon elfáradtak, és a ruháik teljesen elrongyolódtak. A pénzüket is elköltötték, és a tárnokmesterektől kellett kölcsönt kérniük azokban az országokban, amelyeken átkeltek.

- Eddig tetemes adósságra tettünk szert - mondta szomorúan Tertius királyfi -, és országunk rosszabbul áll, mint valaha.

- Amint elnyertem a császárlányt- mondta Primus királyfi -, háromszorosan fizetem vissza a tartozást.

- Én ötszörösen - mondta Secundus királyfi.

- Mármost ha egyikünk nyeri el - mondta Tertius királyfi.

- Hogy veszíthetnénk? - kérdezték egyszerre Primus és Secundus királyfiak.

És valóban, amikor megérkeztek a fővárosba, nagy nyájjassággal fogadták őket. Friss lovakat kaptak, és a legpompásabb, legislegszebb új ruhákat, és egy fényűző lakosztályba tessékelték be őket a leghatalmasabb és leggyönyörűsebb palotában, amit el tudtak képzelni. Sok szolgát rendeltek nekik, akik mind a legcsiszoltabb modorban szolgálták őket.

A három királyfinak nagyon tetszett ez a bánásmód.

- A császár - mondta Primus királyfi - nyilván tudja, milyen híres családból származunk. Őseink számos nemzedék óta királyok voltak.

- Való - mondta Tertius királyfi -, de szegény királyok. Ezt vajon tudja Maximian császár?

- Tudnia kell! - mondta Secundus királyfi. - A császárok mindent tudnak. Egyébként hogy lehetnének császárok?

Ebben a pillanatban hozta be a helyettes másodkomorna a tiszta törülközőt, hogy a királyfiak megtisztálkodhassanak az esti nagy lakomára.

Primus királyfi rögtön megszólította. - Hé, komorna!

A komorna beleremegett, hogy egy királyfi szól hozzá, és nagyon mélyet bókolt.

- Igenis, felség!

- Bölcs uralkodó-e a császár?

- 6, felség-mondta a komorna-, az egész birodalom bámulja bölcsességét. - Számít-e neki - mondta Secundus királyfi -, hogy az idelátogató hercegek gazdagok-e vagy szegények?

- Ó, dehogy, felség! - mondta a komorna. - Ő olyan gazdag, hogy egyáltalán nem fontos neki a pénz. Ő csak a lánya boldogságával törődik. Ha a császári felség nőül óhajtana menni valamelyik királyfihoz, az a királyfi lenne a birodalom trónörököse, akkor is, ha nincs egy fábatkája se.

Primus királyfi és Secundus királyfi összemosolyogtak és bólogattak, mintha azt mondanák: "Tudtuk mi ezt!"

Tertius királyfi rámosolygott a komornára, és megkérdezte: - És a császárlány, galambom? Van olyan helyes, mint te?

A lány tűzvörösre pirult, és tátva maradt a szája. Egy szót se tudott kinyögni. - Ne galamborozd! - súgta oda Primus királyfi. - Zavarba hozza a cselédek, ha egy királyfi szól hozzájuk.

- Hogy lehetne helyes egy cseléd? - súgta még halkabban Secundus királyfi. - A cseléd az cseléd.

A komorna pedig, aki komorna létére tényleg nagyon helyes volt (noha a királyfiak ezt sosem ismerték volna el), így válaszolt:

- Királyi felségednek tréfálni méltóztatik. A hercegnő magasabb nálam, és sokkal gyönyörűbb. Olyan gyönyörű, mint a nap.

- Ah! - mondta Primus királyfi. - Egy gazdag hercegnő, aki olyan gyönyörű, mint a nap! Ez már méltó a figyelemre!

- Tényleg öröm lenne egy ilyen gazdag hercegnő a háznál! - mondta Secundus királyfi.

- Talán túlságosan is ragyogó, ha olyan gyönyörű, mint a nap - mondta Tertius királyfi.

- Csakhogy kevély - mondta a komorna.
 - A cseléd akkor szólhat, ha kérdezik! - mondta azonnal Primus királyfi.
 - Ide vezet - mondta szigorúan Secundus királyfi -, ha legalambozzák a komornákat.
 Tertius királyfi azonban azt kérdezte: - Nagyon kevély, galambom?
 - Nagyon kevély, királyi felség - mondta a komorna, a másik két fivér dölyfös pillantásaitól reszketve. - Nagyon sok királyfi szerette volna már elnyerni a kezét, de neki egyik sem kellett.
 - Hát persze hogy nem! - mondta Primus királyfi. - Nyilván afféle vizesnyolcasok voltak, akik még egy ujjnyira se bírták meghajlítani a vasrudat. Miért is érdekelték volna a császárkisasszonyt?
 - Valószínűleg - folytatta Secundus királyfi - fel se bírták emelni a kardot, nemhogy vívni tudtak volna vele. Nem is érdekelhették a császárkisasszonyt.
 - Talán - vélekedett Tertius királyfi-, azt kellene megkérdeznünk a komornától, mi lett a királyfiakkal, akik nem nyerték el a császári hercegnő tetszését. A komorna lesütötte a szemét.
 - Szoborrá változtak, felség - mondta szomorúan. - Szép szobrokká, hiszen mind szépek voltak, és fiatalok.
 Tertius királyfi a fejét csóválta.
 - Reméltem, hogy a császár viccelt csupán, de ezek szerint komolyan gondolta, amit a pergamenen írt. Sok ilyen szobor van?
 - Körülbelül két tucat a kerti ösvény két oldalán, amelyen a hercegnő reggelente sétálni szokott, felség. Soha rájuk se néz, mert éppolyan köszívû, mint amilyen gyönyörû.
 - Bah! - szólott Primus királyfi. - Mit számít, köszívû-e, amíg gazdag. És persze amíg gyönyörû. Majd én meglágyítom a szívét... Most pedig távozzék azonnal, komorna! A leány mélyet bókolt, és távozott, hátrálva, mert rettentő neveltlenség lett volna, ha a hátát fordítja a három királyfinak.
 Azon az estén fényes lakomát adtak, és a három királyfi volt rajta a díszvendég. Köszöntötte őket a császár, aki káprázatos trónuson ült az asztalfőn. Mellette Meliversa hercegnő ült, aki tényleg olyan gyönyörû volt, mint a nap. A haja hosszú volt, és olyan színû, mint a kukoricacelyem. Kék szemérõl mindenkinek az égbolt jutott eszébe egy tavaszi fényes napon. Arcvonásai tökéletesen szabályosak voltak, a bőre pedig makulátlan.
 De a szeme üres volt, és az arca kifejezéstelen.
 Nem mosolygott, amikor bemutatták neki Primus királyfit. Büszkén ránézett, és így szólt:
 - Melyik királyságból jött?
 - Micrometricából, császári fenség - mondta Primus királyfi.
 - Én ismerem a föld minden királyságát - mondta megvetõen a hercegnõ -, és Micrometrica köztük a legkisebb. - Azzal elfordította a tekintetét.
 Primus királyfi visszahátrált az asztalhoz, és leült.
 - Majd fog érdeklõdni mindjárt, ha megmutatom, mit tudok! - súgta oda Tertius királyfinak.
 Most Secundus királyfit mutatták be a császárkisasszonynak, aki azt mondta: - Gondolom, maga is Micrometricából jött.
 - Igen, császári fenség. Primus királyfi a fivérem.
 - Micrometrica a legszegényebb királyság a világon. Ha maguknak ezen a gazdagságon kell osztozniuk, akkor tényleg nagyon szegények lehetnek. Azzal elfordította a tekintetét.
 Secundus királyfi visszahátrált az asztalhoz, és leült.
 - Majd elfelejti a szegénységünket, ha megmutatom, hogy mit tudok! - súgta oda Tertius királyfinak.
 Most Tertius királyfit mutatták be, és Meliversa azt kérdezte: - Maga is micrometricai?
 - Hármas ikrek vagyunk, császári fenség - mondta Tertius királyfi -, noha nem egyformák.

Osztozunk mindenben, amink van.

- De maguknak semmijük sincs, amin osztozhatnának.

- Nincs pénzünk és nincs hatalmunk - mondta Tertius királyfi -, de boldogok vagyunk, mi és az országunk. És a boldogság gyarapszik, ha megosztják.

- Ezt még sose vettem észre - mondta a hercegnő, és elfordította a tekintetét. Tertius királyfi visszahátrált az asztalhoz, és leült.

- Gazdag - súgta fivéreinek -, és hazánknak szüksége van a pénzre. Ám szépsége jéghideg, és gazdagsága nem teszi boldoggá.

Másnap reggel Primus királyfi fölkészült, hogy bemutassa tudását a császárkisasszony előtt. Felöltötte a császártól küldött elegáns atlétadresszt, és feszegette pompás izmait a tükör előtt. Igen elégedett volt a látvánnyal.

Ebben a pillanatban félénken megkopogtatták az ajtót, és mikor Primus királyfi odaszólt: - Szabad! -, a helyettes másodkomorna lépett be egy tál almával.

- Mi ez? - kérde Primus királyfi. A leány pedig így válaszolt:

- Gondoltam, felséged talán szeretne egy kis frissítőt a próba előtt.

- Badarság! - mondó Primus királyfi. - Kaptam épp elég frissítőt. Vigye innen emez ostoba almákat!

- És azt is szeretném megkérdezni, felség - mondta a komorna, és belepirult önnön vakmerőségébe, amellyel így folytatja a beszédet -, hogy tényleg bele tetszik-e vágni a próbába.

- Miért ne? - kérdezte Primus királyfi, azzal behajlította a karját, és rámosolygott a tükörképére. - Vagy maga szerint nem vagyok elég férfias?

- Bizonyos- mondta a komorna-, hogy az egész világ a lehető legférfiasabbnak találja felségedet. Kivéve a hercegnőt. Oly igen nehéz elnyerni a tetszését, és mily kár lenne, ha ily finom úr, mint felséged, márványszoborként végezné. Primus királyfi megvetően kacagott.

- Nem lehet oly igen nehéz elnyerni a tetszését, hogy én ne legyek rá képes. Most pedig elég a beszédből. Komorna akkor beszél, ha kérdezik. Távozzék haladéktalanul!

És a komorna haladéktalanul távozott, de előbb azért pukedlizett.

Primus királyfi kilépett a széles arénába, a nézőtér elé, amely fölé szépséges selyemmennyezet borult. Középen ült a császár, a jobbján Meliversa hercegnő. Ott lehetett látni a padokban az udvaroncokat, valamint számos ifjú urat és hölgyet. Az egyik sarokban ült Secundus királyfi és Tertius királyfi.

Primus királyfi szembefordult a nézőtérrel. Mellette ott volt a szükséges felszerelés.

A kézisúlyzókkal kezdte. Hanyagul félredobta a kisebbeket, amelyeket egy közembernek még megemelni is nehezebbre esett volna.

Aztán két marokra fogta a nehezebbeket, egy rándítással vállmagasságba lökte, majd valamivel lassabban a magasba nyomta őket.

Az egész udvar tapsviharban tört ki, amikor Primus királyfi fölemelte a legnehezebb súlyt, amelyet még soha, senki sem tudott fölemelni.

Végül a tarkójára tett egy vasrudat, és addig nyomta össze a két végét, míg azok nem találkoztak a nyaka előtt. Aztán visszahajlította a rúd végeit. A feje fölé emelte a vasat, és elhajította.

Az udvar sorra megtapsolta minden mutatványát. Még a császár is helyeslően bólogatott. A hercegnő azonban nem tapsolt és nem is bólogatott.

A császár odahajolt a lányához, és így szólt:

- Tényleg, drágám, ez a királyfi a legerősebb ember, akit valaha is láttam. Nagyon jól beválna örökösömnök.

És szólt hidegen a hercegnő:

- Erőművésznék válna be nagyon jól a Czája-cirkuszban, császári atyám, ámde az én férjemnek távolról sem alkalmas. Vagy súlyzókat tartok én ágyasházamban, netán hajtogatni

való acélt? Hamar elunnám karfeszegéseit, és ha megölelné, összezúzná a bordáimat.

Felkelt, és nyomban elnémult mindenki.

- Primus királyfi! - mondta csodaszép hangján.

Primus királyfi összefonta karjait, és magabiztosan figyelt.

- Maga - szólt a hercegnő - a legerősebb ember, akit valaha láttam, és köszönöm fáradozásait, amelyekkel tetszeni akart nekem. Mindazonáltal nem kívánom magát férjemül. Tudja a büntetést.

Titokzatosan gesztikulált (valóban, nagyon magasan képzett hercegnő volt), mire villám lobbant. Az udvaroncok eltakarták a szemüket, mert tudták, mi jön most. Secundus királyfit és Tertius királyfit azonban váratlanul érte a dolog, és egy időre elvakította őket a villámfény.

Amikor visszanyerték a látásukat, egy szobrot láttak, amelyet épp akkor emeltek be egy taligába, hogy elszállítsák a kerti promenádra, ahol reggelente a császárkisasszony sétálni szokott.

A szobor pedig Primus királyfi volt, keresztbe font karokkal, büszke, szép arccal.

Tertius királyfi szomorú volt ezen az estén. Még sohasem veszítette el egyik fivérét sem, és egyáltalán nem volt ínyére a dolog.

Mondta is Secundus királyfinak:

- Szerintem királyi szüleink borzasztóan el lesznek keseredve. Hogy fogjuk elmondani nekik?

- Majd ha elnyertem a hercegnő kezét - válaszolta Secundus királyfi -, talán rá tudom beszélni, hogy próbálja meg visszaadni királyi fivérünket. Végül is ilyen művelt személynek csak kell ismernie valamilyen eljárást.

- De hogy tudod elnyerni a kezét? Olyan, mintha kőből lenne a szíve. Hideg kőből.

- Szó sincs róla! - mondta Secundus királyfi. - Egyszerűen csak nem érdekli az öncélú izomerő. Mi a csuda a jó a súlyemelésben? De én harcos vagyok! Tudok vívni és fegyverekkel bánni. Az hasznos elfoglaltság.

- Remélem - mondta Tertius királyfi -, mindazonáltal szörnyű kockázatot vállalsz. Bár a hercegnő tényleg gazdag, és nekünk szükségünk van a pénzre. Másnap reggel Secundus királyfi éppen ragyogó páncélját öltötte magára, amikor a helyettes másodkomorna betántorgott egy irdatlan karddal. Egészen meggörnyedt a súlyától, és mikor pukedlizni próbált, hangos bondulással elejtette a fegyvert.

- Maga nagyon ügyetlen! - mondta bosszúsán Secundus királyfi.

- Bocsánatáért esedezem, felség - mondta alázatosan a komorna, és megint pukedlizett -, de tényleg vállalni tetszik a próbát a hercegnőért?

- Természetesen vállalom, de magának ehhez mi köze?

- Semmi az égvilágon, felség - ismerte be a leány -, de a hercegnő olyan szívtelen, és olyan nehéz elnyerni a tetszését. Nem szeretném látni, amint önt is szoborrá változtatja, mint a fivérét.

- Nem fog szoborrá változtatni - mondta Secundus királyfi -, mert el fogom bűvölni a hercegnőt. Most pedig, komorna, távozzék köreimből! Ezt a fokú impertinenciát képtelen vagyok elviselni.

A komorna pukedlizett és távozott.

Secundus királyfi kilépett az arénába, és az udvaroncok körében nyomban kitört a tapsorkán. Remekül állt neki a gyönyörű, csillogó páncél, amelyet a császártól kapott. Pajzsa hattyúfehér volt, kardja a legjobb acélból készült, dárdája tökéletesen ki volt egyensúlyozva, arcát eltakaró sisakja ádáz külsőt kölcsönzött neki.

Eldobta dárdáját, amely átszelte az arénát, és beleállt a céltábla közepébe. Ezután Secundus királyfi minden vállalkozót kihívott kardra. Páncélos, testes ember lépett az arénába, és hosszú percekig vívtak, kongott a pajzson a kard. Secundus királyfi azonban kétszer vágott oda, míg ellenfele egyszer, és ahogy a másik fáradt, úgy tűnt ő egyre

erősebbnek. Az ellenfél kezét fölemelve hamarosan megadta magát, és Secundus királyfi lett a győztes. Fűlsiketítő taps köszöntötte.

Végül Secundus királyfi letette sisakját, vértjét, és nyeregbe pattant. Fél kézzel is tökéletesen kormányozta a lovat, ágaskodtatta, ugratta, táncoltatta. Figyelemre méltó teljesítmény volt, és a közönség őrjöngött.

- Tényleg, drágám - hajolt oda a császár a lányához -, ez a királyfi jeles harcos. El tudná vezetni hadaimat, és szétverné minden ellenemet. Ó, csak tetszik neked?

A hercegnő kevély arca olyan volt, mint a jég, és azt mondta:

- Ha még a hadvezetéshez is ért, lehet belőle jeles generális, de mi hasznát venném férjnek? Ágyasházamban nem találkoznak fegyveresek, kiket leverjen, lovak, miket megüljön, céltáblák, melyekre lödözzön. És ha megfélemedezik magáról, egyszer még énbelém vágja dárdáját, lévén, hogy a fegyvereket érti és imádja mindenekfelett.

Felkelt, és nyomban elnémult mindenki.

- Secundus királyfi - mondta -, maga a leghatalmasabb harcos, akit valaha láttam, és köszönöm fáradozásait, amelyekkel tetszeni akart nekem. Mindazonáltal nem kívánom magát férjemül. Tudja a büntetést.

Megint azt a titokzatos kézmozdulatot tette, mint azelőtt. Tertius királyfi ezúttal már eltakarta a szemét. Amikor leengedte a tenyerét, egy másik szobrot látott: egy szép, kecses királyfiét, akinek kinyújtott kezéből mintha akkor röppent volna el a dárda. Tertius királyfi tudta, elveszítette második testvérét is. Másnap reggel Tertius királyfi egymagában ücsörgött a szobájában. Egész éjszaka egy szemhunyaszt se aludt és őszintén szólva nem tudta, mit tegyen.

- Ha most hazamegyek - mondta magában -, mindenki azt fogja mondani, hogy gyáva vagyok. Egyébként is hogy menjek haza, és hogy mondjam el ezt a hírt a papának? Szegény mama pedig végig fogja sírni az egész életét. Ami engem illet, két testvéreimet veszítettem el, jó testvéreimet, még ha egy kicsit beképzelték és önféjűek voltak is.

És most besomfordált a szobába a helyettes másodkomorna. Nem volt a kezében semmi.

- Nekem hozol valamit, galambom? - kérdezte Tertius királyfi. A komorna rendkívül idegesen pukedlizett, és azt mondta:

- Nem, felség. Ne haragudjék rám, de most csak azért jöttem, hogy megmondjam, a két fivérért is kértem, ne vágnának bele a próbába, de ők nem hallgattak rám.

Tertius királyfi sóhajtott.

- Tudom, hogy milyen nagyon akaratosak voltak. Ne hibáztasd magad, ha nem hallgattak rád. Én bizonyosan nem haragszom rád.

- Akkor talán felséged hallgatna rám, ha megkérném, hogy ne menjen neki a próbának? Felséged nem olyan nagy, erős ember, és nem is jeles harcos. Hogy nyerhetné el a hideg, kegyetlen hercegnőt, ha a fivéreinek sem sikerült? És szólt Tertius királyfi:

- Tudom, hogy nem értek máshoz, csak a verselgetéshez és az énekelgetéshez, de talán ez tetszeni fog a hercegnőnek.

- Neki nagyon nehéz tetszeni, felség - mondta a komorna, és összeborzongott a tulajdon orcátlanságától, hogy így merészel vitatkozni egy királyfival. Ha őnt is kövé változtatja, szülei úgy maradnak, mint a szedett fa, és nem lesz kit ültetniük a trónra.

Tertius királyfi megint sóhajtott.

- Tökéletesen igazad van, kicsi komorna. Jó szíved van, és okos fejed. De látod, a mi országunk olyan szegény, hogy papának be kell segítenie a kertben, mamának pedig a konyhán. Ha feleségül tudnám venni a hercegnőt, akkor olyan gazdag lennék, hogy boldoggá tehetném mamát és papát és a népet...

Ezért úgy vélem, meg kell próbálnom elnyerni a hercegnő tetszését. Talán, ha előszedem a legjobb verseimet, és olyan édesen dalolok, ahogy bírok, akkor tetszésre találok ölelőtte.

Könnyek peregtek végig a komorna arcán.

- Ó, bárcsak így lenne, de ő olyan keményszívű! Bezzeg más lenne, ha szívet cserélhetne velem.

- Hát, galambom - mondta Tertius királyfi -, akkor hadd tegyem próbára a te szívedet. El fogom énekelni neked néhány dalomat, és te majd eldöntöd, tetszenek-e. Mert ha igen, akkor tetszeni fognak talán a hercegnőnek is.

A komorna elszörnyedt.

- Ó, felség! Nem szabad ilyet csinálnia! Az ön dalai nem arra születtek, hogy közönséges komornának, hanem hogy hercegnőnek énekeljék őket. Hogyan akar megítélni egy hercegnőt egy komorna alapján?

- Ez esetben - mondta Tertius királyfi - felejtjük el a hercegnőt. Kizárólag a komorna véleményére leszek kíváncsi.

Tertius királyfi felhangolta a hárfáját, ami az ő saját tulajdona volt, és amit otthonról hozott magával. Aztán nagyon lágy és dallamos hangon mondott egy éneket a reménytelen szerelemről. És mikor a komorna szinte elolvadt a bánat könnyeiben, akkor a boldog szerelemről mondott víg éneket. És a könnyek felszáradtak, és a komorna tapsolt és kacagott.

- Tetszett? - kérdezte Tertius királyfi.

- Ó, igen! - mondta a komorna. - Gyönyörűek voltak a dalok, és az ön hangjától a mennyországban éreztem magam.

Tertius királyfi elmosolyodott.

- Köszönöm, kedves hölgy. - Lehajolt, és megcsókolta a leány kezét, a komorna pedig vörösre pirult zavarában, és gyorsan a háta mögé rejtette a kezét, amelyre a királyfi csókot lehelt.

És pontosan ékkor hangosan megkopogtatták az ajtót, és belépett egy kamarás, egy magas rangú udvaronc, aki meghajolt Tertius királyfi előtt (noha nem túl mélyen), és így szólt:

- Felség, őfelsége Meliversa császári hercegnő tudni óhajtja, miért nem jelent meg az arénában.

Míg ezt mondta, csúnyán nézett a helyettes másodkomornára, és a leány rémülten iszkolt a szobából.

És szólt Tertius királyfi:

- Nem tudom, belevágok-e a próbába. Még fontolgom a kérdést.

A kamarás még az előbbinél is tompább szögben bókolt, és azt mondta:

- Tolmácsolom szavait a hercegnőnek. Kérem, hogy őfelsége további döntéséig szíveskedjék a szobájában tartózkodni.

Tertius királyfi a szobájában várt és azon morfondírozott, szoborrá fogja-e változtatni a hercegnő, amiért habozott vállalni a próbát.

Még mindig ezen morfondírozott, amikor bejött a szobába Meliversa hercegnő. Nem kopogott. Császári hercegnők sose kopognak.

- Kamarásom szerint - mondta - elképzelhető, hogy maga nem óhajtja vállalni a próbát.

- Lehetséges - mondta Tertius királyfi - hogy verseim vagy hangom nem lelnék tetszésre császári fenséged előtt. Én pedig nem adhatok ennél többet.

- És ha tetszenek, akkor mi van?

- Abban az esetben nem tudom, akarok-e feleségemnek olyan hideg és köszívű teremtést, aki képes bátor és derék királyfiakat szoborrá változtatni. - Nem vagyok-e csodaszép, királyfi?

- Csupán külsőre, császári fenség. - Nem vagyok-e gazdag, királyfi? - Csak pénzben, császári fenség. - Nem vagy-e szegény, királyfi?

- Csak pénzben, császári fenség, és már megszoktam, mint ahogy megszokták a szüleim és országom is.

- Nem akard-e kezemmel együtt a gazdagságot is elnyerni, királyfi? - Azt hiszem, nem, császári fenség. Végül is nem vagyok eladó.

- Kamarásom pedig hallotta az ajtó mögül, amint énekeltél egy alacsony származású komornának.

- Ez igaz, de az a komorna kedves volt, és jószívû, és én énekelni akartam neki. Ha belegondolok, pontosan a kedves és jó szív az a fajta szépség és gazdagság, amire én vágyom. Ha az a komorna elfogad engem, akkor feleségül veszem, és egy napon, amikor apám örökébe lépek, az az alacsony származású komorna lesz az én királyném.

Erre a hercegnő elmosolyodott. Még sokkal szebb volt, amikor mosolygott. - Most pedig - szólt -, meg fogod látni, mire való a jó iskola.

Keze megrebbent, elmormolt két-három szót, és ekkor elmosódott a külseje, összement egy kicsit, megváltozott egy kicsit, és Tertius királyfi előtt ott állt a helyettes másodkomorna.

- Most melyik vagy? - hüledezett a királyfi. - A császárkisasszony vagy a komorna?

- Mindkettő, Tertius herceg - mondta a leány. - Komorna alakját öltöttem, hogy megfelelő férjet találjak magamnak. Mit számított nekem, mire képesek a királyfiak egy csodaszép és gazdag hercegnő kezéért, azzal se törődve, ha a hölgy rideg és kegyetlen. Nekem olyasvalaki kellett, aki barátsággal és szeretettel fordul egy kedves, szelíd lányhoz, akkor is, ha az a lány nem olyan gyönyörű, mint a nap, és nem olyan gazdag, mint Krözus. Te megálltad a próbát.

Megint megváltozott, és a hercegnő volt újra, de már egy mosolygó, kedves hercegnő.

- Elfogadsz most feleségednek, Tertius királyfi. Tertius királyfi pedig azt mondta:

- Ha szívedben mindig megmaradsz annak a jóságos, gyengéd asszonynak, akit megszerettem, akkor feleségül veszek.

És ekkor minden köszöbor hirtelen visszalevenedett hús-vér királyfivá. Két hónap múlva, miután a leggyorsabb fogatok repítették a császárvárosba Micrometrica királyát és királynéját, akik minden képzeletet felülmúlóan boldogok voltak, Tertius királyfi és Meliversa hercegnő összeházasodtak.

Primus királyfi és Secundus királyfi ugyancsak az elképzelhető legnagyobb mértékben boldogok voltak, hiszen megint éltek, ahelyett hogy hideg szoborrá kellett volna fagygniuk. Mindegyre azt hajtogatták: "A komorna! Hát ezt nem gondoltuk volna!"

Természetesen boldog volt Tertius is, de valamennyiük közül a császárkisasszony volt a legboldogabb, hiszen attól félt, hogy minden iskolájával együtt se fog találni olyan férjet, akinek nem számít a szépség és a gazdagság, hanem önmagáért fogja szeretni őt.

Sóvágó Katalin fordítása